

فصلنامه علمی پژوهشی دانش سرمایه‌گذاری
سال یازدهم / شماره چهل و یکم / بهار ۱۴۰۱

ارزیابی عملکرد بلندمدت بانک‌های تجاری مبتنی بر رویکرد مزیت رقابتی پایدار با تاکید بر نقش کارایی مدیریت: رویکردی مبتنی بر مقایسه بانک‌های دولتی و خصوصی ایران

حمید سجادی

دانشجوی دکتری حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم تحقیقات پردیس بین الملل قشم، قشم، ایران
hamid_sadjadi@yahoo.com

محسن حمیدیان

استادیار گروه حسابداری، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)
hamidian_2002@yahoo.com

علی اسماعیل زاده مقری

دانشیار حسابداری، واحد اسلامشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
ali.esmaelzadeh@iauctb.ac.ir

تاریخ دریافت: ۹۹/۱۰/۳۰ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۶/۰۴

چکیده

عملکرد سازمان و نهایتاً ارزش آن از مجرای فعالیت‌هایی که عوامل حیاتی موفقیت را افزایش می‌دهند، بهبود می‌یابد. در این میان یکی از مهم‌ترین سازمان‌هایی که در زمینه ارائه خدمات فعالیت نموده و نقش و اهمیت آن‌ها در توسعه کشور بسیار قابل توجه است، بانک‌ها هستند. به نظر می‌رسد مدیرانی که از کارایی بالاتری برخوردارند به دنبال افزایش عملکرد بالا و در پی آن حفظ مزیت رقابتی پایدار در بین سایر رقبای خود هستند و این انتظار می‌رود که کارایی مدیریت بتواند بر ارتباط بین عملکرد بلندمدت بانک و مزیت رقابتی پایدار تاثیرگذار باشد. لذا برپایه این استدلال، هدف از پژوهش حاضر ارائه الگویی از ارزیابی عملکرد بلندمدت بانک‌های تجاری مبتنی بر رویکرد مزیت رقابتی پایدار با تاکید بر نقش کارایی مدیریت است. فرضیه تحقیق نیز با استفاده از نمونه متشکل از ۲۳ بانک پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۷ و با بهره‌گیری از مدل رگرسیون چند متغیره مورد بررسی قرار گرفت. داده‌های به‌دست آمده با استفاده از نرم‌افزار ایویوز نسخه دهم مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که عوامل شناسایی شده ارزیابی عملکرد بلندمدت بانک‌های تجاری از جمله معیار عملکرد مالی (ارزش افزوده اقتصادی) و شاخص‌های سودآوری (کیوتوبین، بازده دارایی و بازده حقوق صاحبان سهام) بر مزیت رقابتی پایدار بانک تاثیرگذار است. همچنین کارایی مدیریت به عنوان نقش تعدیل‌گر بر ارتباط بین ارزیابی عملکرد بلندمدت بانک‌های تجاری (ارزش افزوده اقتصادی، کیوتوبین، بازده دارایی و بازده حقوق صاحبان سهام) و مزیت رقابتی پایدار بانک تاثیرگذار است. از سویی، با توجه به آنکه میزان ضرایب بدست آمده از بانک‌های خصوصی نسبت به بانک‌های

دولتی بیشتر است، لذا به منظور افزایش کارایی مدیریت، پیشنهاد می‌شود که بانک‌ها به سمت خصوصی شدن حرکت کنند.

واژه‌های کلیدی: کارایی مدیریت، عملکرد بلندمدت بانک تجاری، مزیت رقابتی پایدار، عملکرد مالی بانک.

۱- مقدمه

اخیراً پژوهش‌های حسابداری مدیریت ویژگی‌های منابع و فرآیندهای شرکت را که باعث ایجاد مزیت رقابتی و همچنین عملکردی پایدار می‌شوند، مورد بررسی قرار می‌دهند. مزیت رقابتی عاملی است که سبب می‌شود مشتری محصول (کالا و خدمات) یک شرکت را به رقبای ترجیح دهد. در واقع ارزش بیشتر برای مشتری همواره متناظر با مزیت رقابتی برای سازمان است. هدف اصلی سازمان از ایجاد مزیت رقابتی با تکیه بر منابع و قابلیت‌هایی که در اختیار دارد، رقابت‌پذیری و دستیابی به موقعیتی ممتاز از لحاظ عملکردی در بازار است (راجیو و همکاران، ۲۰۱۴). به عقیده پورتر (۲۰۰۱) هر بنگاهی در بلندمدت، یک موقعیت قابل دفاع در صنعت برای خود ایجاد می‌کند. این موقعیت یک عامل مهم و تعیین‌کننده در موفقیت بنگاه در برابر رقبای می‌باشد. افزایش ارزش برای مشتریان به منظور دستیابی به مزیت رقابتی، ارتباط نزدیکی با انتخاب دقیق استراتژی شرکت دارد. استراتژی در واقع این مسئله را بیان می‌کند که چگونه یک واحد تجاری می‌تواند برای خودش، از طریق تمایز با سایر رقبای، مزیت رقابتی ایجاد کند و چه رهبری هزینه وضعیت بهتری را در عملکرد جاری خواهد داشت (ناداکومار و همکاران، ۲۰۱۱). محیط متلاطم و متغیر شرکت‌ها که مشخصه اصلی آن جهانی شدن بازارها، تغییر نیازهای مشتریان و افزایش رقابت در بازار محصولات است، شرکت‌ها را مجبور می‌سازد تا پیوسته بدنبال بهبود عملکرد خود باشند. در این عرصه رقابت، شرکت‌ها به دنبال کسب مزیت‌هایی هستند که نه تنها برای شرکت ایجاد ارزش می‌کنند، بلکه امکان کپی‌برداری و تقلید از آن‌ها توسط رقبای مشکل‌باشد (بارنی، ۱۹۹۷؛ حیدری و سیدکلالی، ۱۳۹۵). با بررسی نظریه متخصصین مدیریت استراتژیک پی خواهیم برد که سازمان‌ها برای مصون ماندن از امواج سهمگین محیطی و سازگاری با الزامات رقابتی و حفظ بقا در محیط رقابتی دنیای امروز، چاره‌ای جز کسب مزیت رقابتی پایدار ندارد (پورتر، ۱۹۸۱؛ بارنی، ۱۹۸۶). بدیهی است که رسیدن به این هدف مستلزم طراحی مسیر رقابتی بسیار هوشمندانه است که از نظر علی، مبهم و از نظر اجتماعی و مدیریتی، پیچیده است. با این حال، شناخت مفهوم و ویژگی‌های محتوایی می‌تواند در طراحی اجرای الگوها و روش‌های کارآمد رقابتی با هدف نیل به مزیت پایدار برای سازمان‌ها بسیار موثر و راه‌گشا باشد (مهری، ۱۳۸۲؛ یونسی و همکاران، ۱۳۹۴).

به منظور تبیین مزیت رقابتی پایدار در سازمان دو دیدگاه کلی مطرح است. دیدگاه اول، مربوط به اندیشه‌های دهه ۸۰ مایکل پورتر است. در این دیدگاه مزیت رقابتی پایدار با بهره‌گیری از فرصت‌های محیطی ایجاد می‌گردد. در دیدگاه دوم، از طریق قابلیت‌های درونی سازمان (رویکرد منبع محور) می‌توان به مزیت رقابتی

دست یافت (سامدریا، ۲۰۱۳). هدف بسیاری از شرکت‌ها دستیابی به رشد در فروش، ارزش افزوده، سود، کارکنان، منابع و .. می‌باشد که در این میان یکی از مهم‌ترین سازمان‌هایی که در زمینه ارائه خدمات فعالیت نموده و نقش و اهمیت آن‌ها در توسعه کشور بسیار قابل توجه است، بانک‌ها هستند. جامعه امروز از سیستم بانکی انتظار دارد که ضمن تلاش در جهت جذب سپرده‌ها و تخصیص مناسب آن‌ها در فعالیت‌های مفید اقتصادی، به موازات پیشرفت‌های همه جانبه اقتصادی و اجتماعی نیز حرکت نمایند. از سویی دیگر، در بازار رقابتی امروزی، ضرورت دارد که سازمان‌ها همواره یک گام جلوتر از رقبا باشند، بنابراین سازمان‌ها تلاش می‌کنند که پیوسته برتری رقابتی خود را حفظ کنند. فشارهای فزاینده محیطی و تحولات فراگیر سازمان‌ها را با چالش‌گوناگونی روبرو ساخته است که ناکارآمدی نگرش‌ها، سیستم‌ها و ابزارهای مدیریتی قدیمی کاملاً آشکار شده است، چراکه با رویکردهای سنتی نمی‌توان در بازاری که تمامی قواعد حاکم بر آن دگرگون شده است، به رقابت پرداخت. هر شرایطی ابزار ویژه خود را می‌طلبد و طراحی سازمانی که بتواند نتایج عملکردی برتر، پایدار و فراتر از رقبا و انتظارات ذی‌نفعان را فراهم کند، یک ضرورت است. مهم‌ترین عامل تولیدی هر سازمان، منابع انسانی آن می‌باشد. نیروی انسانی به عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل در پیشبرد اهداف و ارتقای بهره‌وری سازمان محسوب شده و بهبود عملکرد و بهسازی نیروی انسانی نیاز انکارناپذیری برای سازمان‌ها به شمار می‌رود. مدیریت به عنوان یکی از راهبردهای توسعه و به‌روآوری منابع انسانی و در نتیجه بهبود بهره‌وری نیروی کار به شمار می‌رود. هرچه مدیریت در نیل به اهداف سازمان از جمله بهره‌وری نیروی انسانی موفق‌تر باشد، بهره‌وری نیز افزایش یافته، سهم بازار و سود بیشتری عاید سازمان شده و روند مذکور نهایتاً باعث ایجاد ثروت خواهد شد. لذا هرچه کارایی مدیریت در سازمان‌ها بیشتر باشد، توان به کارگیری نیروهای فعال سازمان بیشتر شده و نهایتاً سازمان خدمات بهتری به مشتریان ارائه داده، رضایت مشتری بیشتر جلب شده و با بهبود عملکرد سازمان در بازار و کاهش هزینه‌ها عملکرد مالی نیز بهبود می‌یابد (ماری و همکاران، ۲۰۱۵). لذا برپایه این استدلال، انتظار می‌رود که کارایی مدیریت نقش تعدیل‌کننده بر ارتباط بین عملکرد بلندمدت بانک‌های تجاری با رویکرد مزیت رقابتی پایدار داشته باشد. با این حال، در عمده مطالعات داخلی صورت‌گرفته این موضوع نادیده انگاشته شده و یک فضای خالی در ادبیات حسابداری و گزارشگری مالی برای تحقیق در این باره وجود دارد که این خود، انگیزه‌ای جهت انجام این پژوهش است. لذا، پژوهش حاضر در پی ارائه الگویی برای عملکرد بلندمدت بانک‌های تجاری با رویکرد مزیت رقابتی پایدار با تاکید بر نقش تعدیل‌کننده کارایی مدیریت است. بر این اساس، در ادامه پژوهش حاضر پس از مرور مبانی نظری و پیشینه پژوهش، فرضیه‌های پژوهش بیان گردید؛ سپس روش‌شناسی پژوهش ارائه شده و در پایان به تجزیه و تحلیل داده‌ها و ارائه نتایج و پیشنهادها برای پژوهش پرداخته خواهد شد.

۲- مبانی نظری و پیشینه پژوهش

حفظ سازمان‌ها در محیط رقابتی امروز، راهی جز کسب مزیت رقابتی باقی نمی‌گذارد. نظریه‌پردازان مدیریت راهبردی دو رویکرد عمده برای کسب مزیت رقابتی مطرح کرده‌اند، رویکردی مبتنی بر فرصت‌های محیطی و رویکردی مبتنی بر قابلیت‌های داخلی سازمان. پژوهش‌های دو دهه اخیر نشان می‌دهد مزیت‌های مبتنی بر

قابلیت‌های درونی سازمان‌ها بهتر از فرصت‌های محیطی می‌توانند موقعیت رقابتی سازمان‌ها را تعیین کنند و مبنای مطمئن‌تری برای ایجاد مزیت رقابتی‌اند (حاجی پور و مومنی، ۱۳۸۸). مطابق با تعریف وانگ و احمد (۲۰۰۷) و اریکسون (۲۰۱۴)، مزیت رقابتی به میزان بازگشت بالاتر ارزش توسط مشتریان از متوسط خدمات ارائه شده به آن‌ها نیز می‌باشد. اساساً محور مدیریت استراتژیک پاسخ به این سؤال است که چگونه تعدادی از سازمان‌ها می‌توانند به مزیت رقابتی پایدار دست پیدا کنند؛ درحالی‌که دیگران عملکرد ضعیف‌تری دارند یا از صحنه رقابت حذف می‌شوند. بسیاری از محققین برای عملیاتی کردن مفهوم رقابتی، آن را معادل عملکرد سازمانی در نظر گرفته‌اند (لی و لیو، ۲۰۱۴؛ وانگ و همکاران، ۲۰۱۵). پژوهش‌های دو دهه اخیر نشان می‌دهد مزیت‌های مبتنی بر قابلیت‌های درونی سازمان‌ها بهتر از فرصت‌های محیطی می‌توانند موقعیت رقابتی سازمان‌ها را تعیین کنند و مبنای مطمئن‌تری برای ایجاد مزیت رقابتی‌اند (حاجی پور و مؤمنی، ۱۳۸۸). مزیت رقابتی، عاملی است که سبب ترجیح سازمان بر رقیب توسط مشتری می‌شود. بدون مزیت رقابتی، ادامه فعالیت در محیط رقابتی با دشواری‌های اساسی روبه‌رو است و حفظ سهم بازار و منافع ناممکن می‌شود. مزیت رقابتی پایدار یک سازمان، عمدتاً در پی ایجاد مزیت رقابتی در منابع داخلی آن حاصل می‌شود (هانت و مارگان، ۱۹۹۵). منبع اصطلاحی است که به همه آنچه در تولید کالا یا عرضه خدمت به کار گرفته می‌شود، اطلاق می‌شود (گرن، ۱۹۹۱). از این رو، به آن منابع عملیاتی نیز می‌گویند. این منابع شامل منابع ملموس و ناملموس است. منابع ناملموس، منابعی هستند که تقلیدپذیری از آن‌ها برای رقبای تقریباً مشکل است و معمولاً در طی زمان به وجود می‌آیند. این منابع شامل منابع انسانی، قدرت خلاقیت و نوآوری، فرهنگ سازمانی و شهرت و اعتبار است (هانگر، ۱۳۸۱). منابع انسانی، اصلی‌ترین بازیگران این عرصه‌اند. مدیران، کارکنان، کارگران و دست‌اندرکاران دیگر تولید کالا یا عرضه خدمت (بسته به نوع سازمان) جزء منابع انسانی سازمانند. اهمیت منابع انسانی به حدی است که می‌توان گفت سازمانی که مجهز به افراد با صلاحیت است، شرایط لازم موفقیت را دارد و منابع دیگر سازمان، در کنار منابع انسانی به عنوان عنصر مکمل قرار می‌گیرند (امیرکبیری، ۱۳۸۱).

در بازارهای رقابتی امروزی، ضرورت دارد که سازمان‌ها همواره یک گام جلوتر از رقبای خود باشند، بنابراین سازمان‌ها تلاش می‌کنند که پیوسته برتری رقابتی خود را حفظ کنند. فشارهای فزاینده محیطی و تحولات فراگیر سازمان‌ها را با چالش‌های گوناگونی روبرو ساخته است که ناکارآمدی نگرش‌ها، سیستم‌ها و ابزارهای مدیریتی قدیمی کاملاً آشکار شده است، چرا که با رویکردهای سنتی نمی‌توان در بازاری که تمامی قواعد حاکم بر آن دگرگون شده است، به رقابت پرداخت. هر شرایطی ابزار ویژه خود را می‌طلبد و طراحی سازمانی که بتواند نتایج عملکرد برتر، پایدار و فراتر از رقبا و انتظارات ذی‌نفعان را فراهم کند، یک ضرورت است. مهم‌ترین عامل تولیدی هر سازمان، منابع انسانی آن می‌باشد. نیروی انسانی به عنوان یکی از مهمترین عوامل در پیشبرد اهداف و ارتقای بهره‌وری سازمان‌ها محسوب شده و بهبود عملکرد و بهسازی نیروی انسانی نیاز انکارناپذیری برای سازمان‌ها به شمار می‌رود. مدیریت به عنوان یکی از راهبردهای توسعه و به‌روزرسانی منابع انسانی و در نتیجه بهبود بهره‌وری نیروی کار به شمار می‌رود. مدیریت با بهبود جو سازمانی و ایجاد همدلی بین کارکنان و همسویی بین اهداف کارکنان و اهداف سازمانی می‌کوشد از طریق تقویت عملکرد مطلوب و حذف عملکرد

نامطلوب با استفاده از شیوه‌های پرداخت تشویقی، بهره‌وری نیروی انسانی و بالطبع بهره‌وری کل سازمان را افزایش دهد. هرچه مدیریت در نیل به اهداف مذکور موفق‌تر باشد، بهره‌وری نیز افزایش یافته، سهم بازار و سود بیشتری عاید سازمان شده و روند مذکور نهایتاً باعث ایجاد ثروت خواهد شد. لذا هرچه کارایی مدیریت در سازمان‌ها بیشتر باشد، توان به کارگیری نیروهای فعال سازمان بیشتر شده و نهایتاً سازمان خدمات بهتری به مشتریان ارائه داده، رضایت مشتری بیشتر جلب شده و با بهبود عملکرد سازمان در بازار و کاهش هزینه‌ها عملکرد مالی نیز بهبود می‌یابد (ماری و همکاران، ۲۰۱۵)

۳- پیشینه تجربی

لین و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهشی به بررسی ایجاد مزیت رقابتی پایدار بر اساس تعامل بین استراتژی متنوع‌سازی و عوامل زمینه‌ای از دیدگاه قابلیت پویا طی سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۵ پرداختند. نتایج بدست‌آمده از پژوهش آن‌ها نشان داد که تعامل با سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه و عدم اطمینان محیطی شرکت متفاوت است. همچنین، سرمایه‌گذاری تحقیق و توسعه، عدم اطمینان محیطی بر کارایی مدیریت تاثیرگذار است. فانگ و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهشی به بررسی عملکرد بانک‌های تجاری در کشور چین طی سال‌های ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۷ پرداختند. آن‌ها تاثیر مشترک انواع مختلف ریسک، رقابت در بازارهای مختلف بانکی و انواع مختلف کارایی بر سودآوری بانک‌ها را مورد بررسی قرار دادند و نتایج بدست آمده حاکی از آن است که رقابت در بازارهای بانکی چین (بازار سپرده‌گذاری، بازار وام و بازار درآمد غیرانتفاعی) طی دوره ۲۰۰۳ تا ۲۰۰۵ و همچنین ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۷ قوی‌تر است. علاوه بر این، اندازه بانک و هزینه‌ها، کارایی سود و تورم به طور قابل توجهی بر سودآوری بانک تاثیرگذار است و در نهایت نتایج نشان‌دهنده آن است که بهره‌وری هزینه بر سودآوری زمانی قوی‌تر است که بانک‌ها سطح ریسک بالاتری را تحمل کرده و با رقابت بیشتری روبرو شوند. کومار و پراکاش (۲۰۱۹) در پژوهشی به بررسی ایجاد چارچوبی برای ارزیابی عملکرد پایدار بانکی بخش بانکی هند پرداختند. آن‌ها بر چارچوب رفتارهای زیست محیطی، اجتماعی بانک‌ها که موضوع پایداری در بخش بانکی هند محسوب می‌شود، تمرکز کردند. نتایج پژوهش نشان داد که تصویب آیین‌نامه بین‌المللی پایداری رفتارهای اخلاقی هنوز در مرحله نوپای خود است. همچنین موضوعات پایداری که از اولویت‌های بالایی برای بانک‌ها محسوب می‌گردد، مستقیماً مربوط به فعالیت‌های تجاری آن‌ها از جمله بهره‌وری انرژی، سواد مالی است و بانک‌ها بیشتر به دنبال ابعاد اجتماعی پایداری در بانکداری هستند. مرگائیتس و واندروینت (۲۰۱۶) در پژوهشی به بررسی مدل تجاری و عملکرد مالی بلندمدت بانک با استفاده از یک نمونه متشکل از ۵۰۵ سال - مشاهده بر اساس ۳۰ کشور اروپایی طی سال‌های ۱۹۹۸ تا ۲۰۱۳ پرداختند. جهت تاثیر مدل عملکرد بلندمدت بانک تجاری از متدولوژی اثرات بلندمدت استفاده شده است. یافته‌های پژوهش آنان نشان داد که بانک‌های کوچک از نظر سودآوری و ثبات عملکرد بهتری دارند. دانگ و همکاران (۲۰۱۶) در مطالعه خود عملکرد بانک‌های چین را بر اساس کارایی سود و بهای تمام‌شده بررسی نمودند. آن‌ها به این نتیجه رسیدند که متغیرهایی مانند ساختار مالکیت، اندازه و وضعیت بانک در بورس اوراق بهادار، مهمترین متغیرهای موثر بر کارایی و عملکرد بانک‌ها به شمار می‌آیند. کاربونا و

همکاران (۲۰۱۵) در مطالعه‌ای که در خصوص صنعت بانکداری اسپانیا انجام دادند، دریافتند که مدیریت پویا در صنعت بانکداری به ویژه با تأکیدی بر بهبود عملکرد از طریق یادگیری دارد، می‌تواند موجبات بهبود کیفیت خدمات ارائه شده توسط بانک‌ها را فراهم آورد. برتین و همکاران (۲۰۱۴) نیز در تحقیقی در خصوص عملکرد بانک‌ها دریافتند که عملکرد بانک از یک طرف ارتباط مستقیمی با عواملی مانند تنوع خدمات، اندازه، نسبت سرمایه و میزان تخصص‌گرایی داشته و از سوی دیگر متغیرهای کلان اقتصادی مانند رشد اقتصادی و تورم بر عملکرد بانک‌ها تأثیرگذار هستند. همچنین در تحقیق آن‌ها مشخص شد ریسک اعتباری، ریسک نقدینگی و ناکارآمدی فرآیندهای کاری به طور منفی عملکرد بانک را متأثر می‌سازند. ماری و همکاران (۲۰۱۴) به بررسی رابطه معیارهای مالی و غیرمالی ارزیابی عملکرد و کیفیت خدمات بانک‌های امارت متحده عربی پرداختند. فرضیه آن‌ها مبتنی بر این بود که میان عملکرد مالی و غیرمالی و رضایت مشتریان رابطه مثبتی وجود دارد. نمونه تحقیق متشکل از ۲۳۰ مشتری و ۱۷۴ کارمند شرکت از ۵ بانک اصلی امارات متحده عربی انتخاب شد. داده‌ها از طریق پرسشنامه جمع‌آوری شده و نهایتاً نتیجه بدست آمده نشان داد که بین کیفیت خدمات و عملکرد مالی و غیرمالی بانک رابطه مثبتی وجود دارد.

امیری (۱۳۹۷) در پژوهش خود به ارزیابی کارایی بانک‌های منتخب در ایران و ارتباط آن با متغیرهای درون بانکی و کلان اقتصادی با استفاده از ۱۵ بانک منتخب ایران طی سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۴ پرداختند. نتایج پژوهش وی حاکی از آن است که نااطمینانی نوسانات تغییر نرخ ارز و تورم، تأثیر منفی بر کارایی بانک‌های ایران دارند. همچنین نرخ تورم و تغییرات نرخ ارز نیز با کارایی بانک‌های ایران رابطه منفی و معناداری دارد. راسخی (۱۳۹۷) در پژوهشی به بررسی عوامل تعیین کننده مزیت رقابتی صنایع کارخانه‌ای ایران طی دوره زمانی ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۹ پرداخت. برای اندازه‌گیری مزیت رقابتی از روش سهم پایدار بازار استفاده شده است و سپس در چهارچوب ادبیات نظری و تجربی مزیت رقابتی عوامل تعیین کننده مزیت رقابتی شناسایی و برآورد شده است. نتایج برآورد روش داده‌های تابلویی نشان می‌دهد که متغیرهای صرفه‌های ناشی از مقیاس تمایز محصول و نقش دولت دارای اثر مثبت و معنادار در مزیت رقابتی صنایع ایران‌اند. براساس این نتایج، به نظر می‌رسد بهره‌گیری از مؤلفه‌های ساختار بازار رقابت انحصاری به‌ویژه تمایز محصول و صرفه‌های ناشی از مقیاس به‌همراه حمایت‌های منطقی دولت و تأکید بر مزیت رقابتی به‌جای صرفاً مزیت نسبی بتواند در بهبود مزیت رقابتی صنایع کارخانه‌ای ایران مؤثر باشد. در این چهارچوب پیش‌نهاد می‌شود در توسعه تجارت خارجی به تجارت درون صنعت توجه بیش‌تری شود. فتاحی و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی به بررسی تأثیر سلامت بانکی بر سودآوری بانک‌های تجاری بر اساس رویکرد رگرسیون پانل آستانه طی سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۳ پرداختند. نتایج نشان می‌دهد که مقادیر کفایت سرمایه بیشتر از آستانه‌ی ۱۰/۲۳ درصد تأثیر مثبت و معنی‌داری بر سودآوری بانک‌های تجاری در ایران دارد، درحالی‌که مقادیر کفایت سرمایه کمتر از آستانه‌ی ۱۰/۲۳ درصد تأثیر منفی و معنی‌داری بر سودآوری بانک‌ها دارد. همچنین نتایج حاکی از تأثیر معنی‌دار سایر معیارهای سلامت بانکی؛ کیفیت دارایی‌های بانکی، کیفیت مدیریت، کیفیت نقدینگی و حساسیت به ریسک بازار بر سودآوری بانک‌های موردبررسی است. دهقانی و حقیقت (۱۳۹۵) در پژوهشی به بررسی اثر آزادسازی مالی بر عملکرد بانک‌های تجاری ایران با استفاده

از داده‌های سری زمانی از سال ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۳ به صورت فصلی پرداخته‌اند. نتایج بدست‌آمده از روش همجمعی یوهانسون نشان می‌دهد که در بلندمدت متغیرهای میزان وام پرداختی بانک، حجم نقدینگی، رشد اقتصادی، آزادسازی مالی و آزادسازی تجاری تاثیر مثبت بر عملکرد بانک‌های تجاری و متغیرهای نسبت مطالبات به کل وام‌ها، اندازه بانک و نرخ تورم تاثیر منفی بر عملکرد بانک‌های تجاری دارند. یزدان شناس و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهش خود به بررسی اثر کارایی مدیریت، اندازه و ساختار سرمایه بر ادراک از کیفیت خدمات و عملکرد بانک‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در سال ۱۳۹۳ پرداختند. نتیجه پژوهش آنان حاکی از اثرگذاری اندازه، ساختار سرمایه و کارایی مدیریت بر ادراک مشتریان از کیفیت خدمات و عملکرد مالی بود. به علاوه رابطه معنادار میان ادراک مشتریان از کیفیت خدمات و عملکرد مالی نیز تایید شد. ارتباط مثبت میان اندازه و ادراک مشتریان به دلیل فراهم‌سازی امکانات و تسهیلات بیشتر در بانک‌های بزرگتر، اثر مثبت ساختار سرمایه از دیدگاه تئوری نمایندگی و تئوری موازنه و تاثیر کارایی مدیریت بر ادراک مشتریان از مسیر تاثیر کارایی مدیریت بر افزایش بهره‌وری و جلب رضایت مشتریان تفسیر و تحلیل شده است. رحیمی اقدم و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهش خود به طراحی الگوی مزیت رقابتی پایدار مبتنی بر شایستگی سرمایه انسانی در صنعت بیمه پرداختند. منظور از الگوی مزیت رقابتی پایدار در پژوهش آن‌ها، حفظ مزیت رقابتی پایدار بر اساس قابلیت‌های پول و اقدامات مدیریت منابع انسانی و ویژگی‌ها و شایستگی‌ها منابع انسانی جهت خلق ایجاد ارزش برای سازمانی است. نمونه‌گیری به صورت هدفمند بوده و برای شناسایی متخصصان از شیوه گلوله برفی استفاده شده است. بر اساس یافته‌های پژوهش، الگوی مزیت رقابتی پایدار بر اساس نظریه منبع محور و رویکرد شایستگی‌های محوری منابع انسانی، شامل عوامل «دانش فنی»، «تعهد سازمانی»، «انعطاف‌پذیری»، «خلاقیت»، «رضایت شغلی» و «اخلاق حرفه‌ای» در صنعت بیمه طراحی شد. یونسی و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهشی به بررسی خلق مزیت رقابتی منبع محور پایدار برای نظام بانکی پرداخت. هدف پژوهش حاضر اولویت‌بندی عوامل ایجاد کننده مزیت رقابتی در بانک‌ها بر اساس شاخص‌های رویکرد منبع محور و نیز بررسی تاثیر سرمایه‌های ناملموس بر مزیت رقابتی و تاثیر نهایی آن‌ها بر عملکرد برتر بانک‌های سطح شهر سنج است. سرمایه‌های ناملموس مورد بررسی در پژوهش حاضر عبارتند از: سرمایه انسانی، سرمایه ساختاری و سرمایه مشتری و عملکرد برتر بانک‌ها نیز با استفاده از ترکیبی از شاخص‌های مالی و غیرمالی مورد بررسی قرار گرفته است. جامعه پژوهش نیز کلیه روسا و مدیران ستادی بانک‌های دولتی و خصوصی شهر سنج می‌باشد که به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای و با استفاده از فرمول جامعه محدود کوکران، تعداد ۱۴۰ پرسشنامه میان اعضای نمونه توزیع شد. داده‌های به دست آمده با استفاده از نرم افزارهای SPSS 20 و AMOS 18 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج به دست آمده نشان داد که در میان فرضیات مورد بررسی، فقط فرضیه اول پژوهش (تاثیر مثبت و معنادار سرمایه انسانی بر خلق مزیت رقابتی پایدار) رد شده است و مابقی فرضیات پژوهش تایید شده‌اند.

۴- فرضیه‌های پژوهش

فرضیه اول: بین ارزش‌افزوده اقتصادی و مزیت رقابتی پایدار بانک‌های تجاری ارتباط معناداری وجود دارد.

فرضیه دوم: بین شاخص کیو توبین و مزیت رقابتی پایدار بانک‌های تجاری ارتباط معناداری وجود دارد.

فرضیه سوم: بین نرخ بازده دارایی و مزیت رقابتی پایدار بانک‌های تجاری ارتباط معناداری وجود دارد.

فرضیه چهارم: بین نرخ بازده حقوق صاحبان سهام و مزیت رقابتی پایدار بانک‌های تجاری ارتباط معناداری وجود دارد.

فرضیه پنجم: کارایی مدیریت بر ارتباط بین ارزش‌افزوده اقتصادی و مزیت رقابتی پایدار بانک‌های تجاری تاثیرگذار است.

فرضیه ششم: کارایی مدیریت بر ارتباط بین شاخص کیو توبین و مزیت رقابتی پایدار بانک‌های تجاری تاثیرگذار است.

فرضیه هفتم: کارایی مدیریت بر ارتباط بین نرخ بازده دارایی و مزیت رقابتی پایدار بانک‌های تجاری تاثیرگذار است.

فرضیه هشتم: کارایی مدیریت بر ارتباط بین نرخ بازده حقوق صاحبان سهام و مزیت رقابتی پایدار بانک‌های تجاری تاثیرگذار است.

۴-۱- مدل مفهومی پژوهش

چارچوب مدل مفهومی مطالعه حاضر در شکل شماره (۱) بر اساس رویکرد الگوسازی معادلات ساختاری ترسیم شده است. در این الگو، متغیر عملکرد بلندمدت بانک‌های تجاری (به عنوان متغیر پنهان) دارای چندین سازه (ارزش‌افزوده اقتصادی، شاخص کیوتوبین، بازده دارایی و بازده حقوق صاحبان سهام) می‌باشد. همچنین مزیت رقابتی پایدار نیز متغیر وابسته و کارایی مدیریت به عنوان نقش تعدیل‌گر پژوهش می‌باشد. در تحلیل آماری بر اساس معادلات ساختاری، شکل بیضی یا دایره معرف متغیرهای پنهان و شکل مستطیل یا مربع نیز معرف متغیرهای مشاهده پذیر می‌باشد.

شکل ۱. چارچوب مفهومی پژوهش

۵- روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از دید هدف کاربردی است و چون درصدد مطالعه روابط بین متغیرها بر اساس داده‌های گذشته از طریق مدل‌های رگرسیونی است، از دید ماهیت و روش، توصیفی-همبستگی شمرده می‌شود. گردآوری ادبیات پژوهش به روش مطالعه کتابخانه‌ای و با رجوع به کتب و منابع موجود و مقاله‌های داخلی و خارجی چاپ‌شده در نشریه‌های معتبر علمی انجام‌شده است. جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش را بانک‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۷ با استفاده از یک نمونه ۲۳ بانک^۱ پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران تشکیل می‌دهد. داده‌های مالی مورد نیاز برای محاسبه متغیرهای پژوهش و آزمون فرضیه‌ها، از صورت‌های مالی حسابرسی شده و یادداشت‌های توضیحی مربوط به بانک‌های مورد مطالعه که در پایگاه‌های رسمی بورس اوراق بهادار و برخی نرم‌افزارهای اطلاعاتی، مانند ره‌آورد نوین موجود است و بر اساس ساختار داده‌های ترکیبی به‌دست‌آمده است. آزمون فرضیه‌ها نیز با استفاده از نرم‌افزار ایویوز نسخه دهم انجام‌شده است. استفاده از داده‌های ترکیبی سبب افزایش حجم نمونه مورد بررسی و بالطبع، افزایش قابلیت تعمیم‌پذیری نتایج و اعتبار آن نیز می‌شود. از سوی دیگر در تجزیه و تحلیل داده‌های ترکیبی، رفتار متفاوت متغیرها در هر یک از بانک‌های تجاری مورد بررسی طی زمان که ناشی از عوامل پیش‌بینی‌نشده است نیز، در نظر گرفته می‌شود.

۵-۱- متغیرها و نحوه اندازه‌گیری آن

جدول (۱) اطلاعات مربوط به متغیرهای پژوهش و نحوه اندازه‌گیری هر یک از آن‌ها را نشان می‌دهد.

جدول ۱. مشخصات متغیرهای مدل پژوهش

ردیف	نام متغیر	نماد متغیر	نحوه اندازه‌گیری
متغیر مستقل			
۱	عملکرد بلندمدت بانک‌های تجاری	BP	در پژوهش حاضر مطابق با پژوهش ماری (۲۰۱۴) و یزدان‌شناس و همکاران (۱۳۹۵) جهت سنجش عملکرد بلندمدت بانک‌های تجاری از معیار بازده دارایی‌ها و بازده حقوق صاحبان سهام، ارزش افزوده اقتصادی، شاخص کیوتوبین که معیارهای سودآوری هستند مورد استفاده قرار گرفته است.
۱-۱	بازده دارایی	ROA	این شاخص که معیار عملکرد بانک را نشان می‌دهد از میانگین حاصل نسبت سود خالص به کل دارایی‌های بانک مورد محاسبه قرار گرفته است (یزدان‌شناس و همکاران، ۱۳۹۵).
۲-۱	بازده حقوق صاحبان سهام	ROE	جهت اندازه‌گیری این شاخص از میانگین حاصل نسبت سود خالص به کل حقوق صاحبان سهام استفاده شده است ماری (۲۰۱۴).
۳-۱	ارزش افزوده اقتصادی	EVA	جهت محاسبه ارزش افزوده اقتصادی که به‌عنوان یک معیار ارزیابی

<p>عملکرد داخلی و معرف سود اقتصادی است از رابطه زیر به دست می‌آید:</p> $EVA = (ROIC - WACC) \times IC$ <p>که در آن: ROIC برابر با بازده سرمایه‌گذاری شده است. این عدد از تقسیم سود عملیاتی پس از کسر مالیات بر سرمایه‌گذاری شده حاصل می‌شود. IC برابر است با مبلغ سرمایه‌گذاری شده.</p> <p>محاسبه WACC:</p> $WACC = (W_e \times K_e) + (W_s \times K_s) + (W_d \times K_d)$ <p>که در آن: WACC میانگین موزون هزینه سرمایه. با توجه به فرمول ذکر شده، میانگین هزینه سرمایه از دو جز اصلی نرخ هزینه منابع (K_i) و وزن منابع (W_i) تشکیل شده است (حسن جنانی و همکاران، ۱۳۹۲).</p>			
<p>با توجه به پژوهش دارابی و همکاران (۱۳۹۲) و یزدان‌شناس و همکاران، (۱۳۹۵) شاخص کیوتوبین از حاصل جمع ارزش بازار سهام و ارزش دفتری بدهی بر ارزش دفتری دارایی به دست می‌آید. این شاخص که توسط جیمز توبین (۱۹۶۹) ارائه شد، معیاری برای سنجش عملکرد بلندمدت سازمان مطرح و مورد استفاده قرار گرفت. لذا در پژوهش حاضر جهت سنجش عملکرد بلندمدت بانک‌ها از این معیار برای ارزیابی موفقیت در فعالیت آن‌ها استفاده شده است.</p>	Q_TOBIN	شاخص کیو توبین	۴-۱
متغیر وابسته			
<p>جهت سنجش مزیت رقابتی پایدار در پژوهش حاضر از شاخص هرفیندال-هیرشمن از حاصل جمع توان دوم سهم بازار تمامی بنگاه‌های فعال در صنعت به صورت فرمول زیر به دست می‌آید: (چن و همکاران، ۲۰۱۲؛ چنگ و همکاران، ۲۰۱۳؛ نمازی و ابراهیمی، ۱۳۹۱؛ کرزیر و شاهوردیانی، ۱۳۹۶).</p> $HHI = \sum_{i=1}^K (S_i)^2$ <p>که در آن: K بیانگر تعداد بانک‌های فعال در بازار سرمایه و S_i سهم بازار بانک i ام را بیان می‌کند.</p> <p>این نوع شاخص میزان تمرکز صنعت را اندازه‌گیری می‌کند. هرچه این شاخص بزرگ‌تر باشد، میزان تمرکز بیشتر بوده و رقابت کمتری در صنعت وجود دارد و بالعکس. لازم به ذکر است که معیار مورد استفاده برای این شاخص سپرده‌گذاری‌ها، تسهیلات اعطایی بانک‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است.</p>	SCA	مزیت رقابتی پایدار	۲

جهت سنجش کارایی مدیریتی مطابق با پژوهش ماری (۲۰۱۴) از طریق معیار نسبت گردش دارایی که با استفاده از حاصل نسبت درآمد عملیاتی بانک بر متوسط جمع دارایی‌ها برآورد می‌گردد، مورد استفاده قرار می‌گیرد.	ME	کارایی مدیریت	۳
متغیرهای کنترلی			
با استفاده از لگاریتم طبیعی کل دارایی‌های بانک محاسبه می‌گردد (آل هلالی و همکاران، ۲۰۱۸).	SIZE	اندازه بانک	۴
از حاصل نسبت جمع کل بدهی‌های به کل دارایی‌های بانک برآورد می‌شود (آل هلالی و همکاران، ۲۰۱۸).	LEV	اهرم مالی بانک	۵

۵-۲- مدل رگرسیونی پژوهش

جهت سنجش فرضیات اول تا چهارم تحقیق از مدل رگرسیونی زیر استفاده خواهد شد:

$$SCA_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 EVA_{i,t} + \beta_2 Q_TOBIN_{i,t} + \beta_3 ROA_{i,t} + \beta_4 ROE_{i,t} + \beta_5 SIZE_{i,t} + \beta_6 LEV_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

جهت سنجش فرضیه فرعی پنجم تا هشتم تحقیق از مدل رگرسیونی زیر استفاده خواهد شد:

$$SCA_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 EAV_{i,t} + \beta_2 Q_TOBIN_{i,t} + \beta_3 ROA_{i,t} + \beta_4 ROE_{i,t} + \beta_5 ME_{i,t} + \beta_6 EAV \times ME_{i,t} + \beta_7 Q_TOBIN \times ME_{i,t} + \beta_8 ROA \times ME_{i,t} + \beta_9 ROE \times ME_{i,t} + \beta_{10} SIZE_{i,t} + \beta_{11} LEV_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

که در آن:

SCA : مزیت رقابتی پایدار؛ EVA : ارزش افزوده اقتصادی؛ Q_TOBIN : شاخص کیو توبین؛ ME : کارایی مدیریتی؛ ROA : بازده دارایی؛ ROE : بازده حقوق صاحبان سهام؛ $SIZE$: اندازه بانک و LEV : اهرم مالی بانک

۶- یافته‌های پژوهش

۶-۱- یافته‌های توصیفی

در جدول (۲)، آمار توصیفی متغیرهای مورد آزمون را که شامل برخی شاخص‌های مرکزی و پراکندگی است، برای نمونه متشکل از ۱۸۴ بانک-سال مشاهده در فاصله زمانی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۷ نشان می‌دهد. میانگین مزیت رقابتی پایدار نشان می‌دهد که با توجه به اینکه صنعت بانکداری کشور از نوع رقابتی محسوب می‌گردد؛ لذا میانگین به‌دست‌آمده حاکی از میزان تمرکز کمتر و رقابت‌پذیری بیشتری در صنعت وجود دارد. همچنین میانه ارزش‌افزوده اقتصادی بانک‌ها نشان‌دهنده آن است که نیمی از بانک‌های مورد نمونه هزینه تأمین مالی آن‌ها در سطح مناسبی از میزان سرمایه‌گذاری‌های صورت گرفته است و بدین معنی است که عملکرد بانک‌ها در سطح مطلوبی قرار دارد.

جدول ۲. آمار توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش

متغیر	نماد متغیر	میانگین	میانه	حداقل	حداکثر	انحراف معیار	ضریب چولگی	ضریب کشیدگی
مزیت رقابتی پایدار	SCA	۴/۷۴۶	۴/۷۷۸	۳/۳۸۲	۵/۸۴۱	۰/۷۰۴	۰/۸۶۶	۴/۷۲۴
ارزش افزوده اقتصادی	EVA	۰/۲۸۴	۰/۲۱۵	۰/۰۱۶	۰/۹۵۳	۰/۲۰۸	۰/۶۴۸	۵/۹۱۲
شاخص کیوتوبین	Q-TOBIN	۱/۴۵۶	۱/۳۰۸	۰/۲۵۶	۶/۴۸۳	۳/۳۲۷	۰/۸۱۱	۵/۱۸۲
بازده دارایی	ROA	۰/۱۵۳	۰/۱۴۹	۰/۰۳۲	۰/۲۹۵	۰/۵۳۲	۰/۸۵۳	۳/۷۸۳
بازده حقوق صاحبان سهام	ROE	۰/۰۴۸	۰/۰۹۰	۰/۰۲۴	۰/۱۰۲	۰/۷۸۲	۰/۳۲۸	۴/۰۵۵
کارایی مدیریت	ME	۰/۰۵۳	۰/۰۵۲	۰/۰۴۵	۰/۰۶۱	۰/۰۰۴	۰/۵۰۸	۳/۴۱۸
اندازه بانک	SIZE	۱۲/۲۹۶	۱۲/۱۲۸	۹/۷۵۵	۱۵/۴۷۳	۱/۲۳۸	۰/۴۸۳	۴/۷۳۳
اهرم مالی	LEV	۰/۵۵۸	۰/۵۴۳	۰/۳۰۸	۰/۸۴۴	۰/۵۲۳	۰/۱۴۸	۴/۶۳۵

۲-۶- تحلیل مدل و آزمون فرضیه‌ها

آزمون مانایی متغیرهای پژوهش: یکی از عمده‌ترین مشکلات که در رگرسیون سری‌های زمانی ممکن است رخ دهد، پدیده رگرسیون ساختگی می‌باشد. رگرسیون ساختگی به وضعیتی اطلاق می‌شود که در آن علی‌رغم وجود ضریب تعیین بالا، رابطه معناداری بین متغیرها وجود ندارد. به‌منظور اطمینان از نتایج پژوهش و ساختگی نبودن روابط موجود در رگرسیون و معنادار بودن متغیرها، اقدام به انجام آزمون مانایی لاین و چو (LLC) و آیم، پسران و شین (IPS) برای متغیرهای پژوهش شده است. واضح است در صورتی که بر پایه آزمون‌های فوق متغیرها ریشه واحد داشته باشند و نیاز به یک بار تفاضل‌گیری باشد، رده انباشتگی یک (I(1)) می‌باشد. در صورتی که بر پایه آزمون‌های فوق متغیر مانا باشند آنگاه درجه انباشتگی آن متغیر صفر (I(0)) خواهد بود. جدول (۳) نتایج آزمون مانایی متغیرها را نشان می‌دهد. نتایج نشان می‌دهد که مقدار این آماره برای هر یک از متغیرها معنادار بوده، لذا فرضیه صفر مبنی بر وجود ریشه واحد متغیرها رد می‌شود. به‌بیان دیگر، مانایی داده‌ها تأیید می‌گردد.

جدول ۳. آزمون مانایی متغیرهای پژوهش

متغیر	SCA	EVA	Q-TOBIN	ROA	ROE	ME	SIZE	LEV
آماره IPS	-۲/۴۵	-۳/۴۴	-۲/۹۲	-۳/۷۹	-۳/۶۴	-۲/۵۸	-۴/۳۵	-۳/۷۱
سطح معناداری	۰/۰۵	۰/۰۴	۰/۰۰	۰/۰۱	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۲	۰/۰۴
نتیجه آزمون	I(1)	I(1)	I(0)	I(1)	I(0)	I(0)	I(1)	I(1)
آماره LLC	-۵/۱۱	-۴/۸۸	-۵/۳۶	-۴/۶۳	-۶/۷۴	-۵/۳۹	-۳/۴۲	-۳/۹۵
سطح معناداری	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰

I(۰)	I(۰)	I(۰)	I(۰)	I(۰)	I(۰)	I(۰)	I(۰)	I(۰)	نتیجه آزمون
------	------	------	------	------	------	------	------	------	-------------

۳-۶- آزمون‌های فروض مدل رگرسیون خطی

جدول (۴) حاکی از مجموعه‌ای از فروض، تحت عنوان فروض کلاسیک وجود دارد که ابتدا بایستی به آزمون این فرضیه‌ها پرداخت. فرض همسانی واریانس باقی‌مانده‌ها از طریق آزمون بروش-پاگان-گودفری مورد بررسی قرار گرفت که نتایج در مدل پژوهش نشان می‌دهد که فرضیه صفر مبنی بر وجود همسانی واریانس در مدل پژوهش رد می‌شود؛ بنابراین، به‌منظور رفع ناهمسانی واریانس از رگرسیون حداقل مربعات تعمیم‌یافته (GLS) استفاده شده است. همچنین برای بررسی استقلال باقیمانده‌ها از آزمون خودهمبستگی سریالی بروش-گادفری استفاده شده است. نتایج حاصل از آزمون در جدول ۴ نشان می‌دهد که با توجه به اینکه در سطح اطمینان ۹۵ درصد مقدار احتمال برای مدل پژوهش بالای ۵ درصد می‌باشد، می‌توان فرض صفر را تأیید کرد. به‌عبارت‌دیگر، فرض عدم وجود خودهمبستگی جزء خطا در مدل پژوهش برقرار است. از سویی جهت بررسی عدم وجود خطی از معیار عامل تورم واریانس (VIF) استفاده شد. شاخص تورم واریانس کمتر از ۱۰، نشان‌دهنده عدم وجود هم خطی می‌باشد. نتایج حاصل از این آزمون که در جدول ۴ نشان می‌دهد که در مدل پژوهش، میزان تورم واریانس متغیرهای مستقل و کنترلی در حد مجاز خود قرار داشته و از این بابت مشکلی وجود ندارد. همچنین جهت نرمال بودن جمله خطا از آماره آزمون جارکو-برا استفاده شده است. با توجه به نتایج به‌دست‌آمده، فرضیه صفر مبنی بر نرمال بودن جمله خطا در مدل پژوهش رد می‌شود. زمانی که نمونه به‌اندازه کافی بزرگ باشد، انحراف از فرض نرمال بودن به‌طور معمول بی‌اهمیت و پیامدهای آن ناچیز است. در شرایط مذکور، با توجه به قضیه حد مرکزی می‌توان دریافت که حتی اگر باقیمانده‌ها نرمال نباشند، آماره‌های آزمون به‌طور مجانبی از توزیع نرمال پیروی می‌کنند، بدون تورش هستند و از کارآیی برخوردارند. با توجه به این مطلب می‌توان فرض نرمال بودن جمله خطا را نادیده گرفت.

جدول ۴. فروض مدل رگرسیون خطی

نوع بانک‌ها	مدل/فروض رگرسیون خطی	آزمون همسانی واریانس باقی‌مانده‌ها		عدم وجود خودهمبستگی جزء خطا		عدم وجود هم خطی بین جملات توضیحی	
		احتمال	آماره F	احتمال	آماره F	عامل تورم واریانس	احتمال
دولتی	مدل اول	۰/۰۰۴	۱۰/۷۰۶	۰/۲۳۸	۳/۹۲۴	کمتر از ۳	۰/۰۰۰
خصوصی		۰/۰۰۳	۱۲/۱۴۸	۰/۳۱۵	۳/۵۱۱	کمتر از ۳	۰/۰۰۰
دولتی	مدل دوم	۰/۰۰۰	۱۸/۳۲۲	۰/۲۹۱	۵/۹۱۴	کمتر از ۵	۰/۰۰۰
خصوصی		۰/۰۰۰	۲۰/۴۴۱	۰/۲۴۶	۵/۴۸۱	کمتر از ۵	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های پژوهشگر

آزمون F لیمر و هاسمن

قبل از تخمین مدل لازم است که روش تخمین (تلفیقی یا تابلویی) مشخص شود. برای این منظور از آزمون چاو استفاده شده است. طبق جدول ۵، احتمال F لیمر مدل پژوهش کمتر از ۵ درصد می‌باشد؛ بنابراین برای تخمین تمام مدل‌ها از روش تابلویی استفاده می‌شود. با توجه به اینکه نتایج آزمون هاسمن برای مدل پژوهش کمتر از ۵ درصد می‌باشد، لذا جهت تخمین مدل از روش اثرهای ثابت استفاده شده است.

جدول ۵. آزمون چاو و هاسمن

نتایج آزمون هاسمن					نتایج آزمون چاو (F لیمر)					بانک
روش پذیرفته شده	سطح خطا	درجه آزادی	آماره	مدل	روش پذیرفته شده	سطح خطا	درجه آزادی	آماره	مدل	
روش اثرات ثابت	۰/۰۰۸	۵	۱۵/۳۲۰	مدل ۱	روش اثرات ثابت	۰/۰۰۲	۷/۳۲۴	۶/۸۸۳	مدل ۱	دولتی
روش اثرات ثابت	۰/۰۰۰	۸	۱۷/۵۶۸	مدل ۲	روش اثرات ثابت	۰/۰۰۰	۱۱/۴۵۶	۹/۷۴۹	مدل ۲	خصوصی

نتایج آزمون فرضیه‌های اول تا چهارم پژوهش

با توجه به بخش آماره‌های موزون برآورد مدل در جدول (۶) مشخص می‌شود که آماره F و سطح معناداری آن بیانگر معنادار بودن رگرسیون است (مقدار آماره F بزرگ‌تر از مقدار بحرانی و معناداری آن زیر سطح خطای ۰/۰۵ است). همچنین ضریب تعیین تعدیل‌شده مدل مقدار قابل توجه ۴۳ درصد است. در مقابل این ضریب برای بانک‌های خصوصی برابر با ۵۳ درصد است که حاکی از قدرت مدل در آزمون بانک‌های خصوصی ایران است. جهت آزمون فرضیه اول پژوهش با توجه به سطح معناداری متغیر ارزش‌افزوده اقتصادی که مقدار آن (۰/۰۰۰) است و با توجه به سطح معناداری موردقبول ۹۵ درصد می‌توان اظهار داشت که فرضیه اول پژوهش موردقبول بوده و رابطه مستقیم بین ارزش‌افزوده اقتصادی و مزیت رقابتی پایدار بانک‌های تجاری وجود دارد. نتیجه به‌دست‌آمده را می‌توان این‌گونه مورد استدلال قرارداد که هرچه مدیران بانک‌ها سعی بر حفظ و ایجاد ارزش‌افزوده اقتصادی برای بانک و مشتریان خود نمایند منجر به ایجاد مزیت رقابتی پایدار در صنعت موردنظر می‌گردند. بدین معنی که هرچه مدیران به مشتریان خود از طریق ارائه خدمات بتوانند ارزش‌افزوده اقتصادی را ایجاد نمایند، مشتریان و سهامداران بانک تمایل بیشتری برای سرمایه‌گذاری در این بانک‌ها داشته و به مزیت رقابتی پایدار در صنعت موردنظر دست پیدا خواهند کرد. همچنین سایر متغیرهای مستقل پژوهش از جمله شاخص کیوتوبین، بازده دارایی و بازده حقوق صاحبان سهام به ترتیب دارای آماره t ، ۳/۳۳۰، ۲/۴۷۴ و ۰/۴۸۲ است که نشان‌دهنده آن است که در سطح معناداری ۰/۹۵، متغیر کیوتوبین به‌عنوان معیار عملکرد مالی بانک

مورد قبول بوده و بنابراین فرضیه دوم پژوهش نیز مورد تأیید قرار گرفت. همچنین با توجه به ضریب مثبت این متغیر با مزیت رقابتی پایدار بانک‌های تجاری می‌توان اظهار داشت که رابطه مستقیم بین آن‌ها وجود دارد. نتیجه به دست آمده را می‌توان این‌گونه استدلال کرد که بانک‌ها به نحوی بهینه، از دارایی‌های خود استفاده نموده و ارزش بازار سهام خود را نیز در سطح مطلوبی نگه داشته و هرچه شاخص کیوتوبین بیشتر باشد، ارزش بازار سهام بانک‌ها در سطح بالاتری قرار داشته و در نهایت مزیت رقابتی بانک‌ها در صنعت مورد نظر نسبت به سایر رقبا که ارزش پایین‌تری از شاخص کیوتوبین برخوردارند نیز بالاتر خواهد بود. از سویی دیگر متغیر نرخ بازده دارایی و نرخ بازده حقوق صاحبان سهام بانک با مزیت رقابتی پایدار بانک‌های تجاری ارتباط معنی‌داری ندارد. لذا فرضیه سوم و چهارم مورد پذیرش قرار نگرفته است. از سویی دیگر، نتیجه بدست آمده از فرضیه‌های پژوهش در بانک‌های خصوصی ایران مطابق با نتایج حاصل از بانک‌های دولتی است و با این تفاوت که ضریب بانک‌های خصوصی در مدل پژوهش برای فرضیه‌های اول تا چهارم بیشتر از بانک‌های دولتی است که این نشان‌دهنده آن است که عملکرد بلندمدت بانک‌های خصوصی نسبت به دولتی در راستای حفظ رویکرد مزیت رقابتی پایدار بیشتر است و علت آن را می‌توان بیشتر در رقابتی بودن آن‌ها در سایر رقبای هم صنایع خود دانست. امروزه با توجه به اینکه این صنعت بیشتر رقابتی شده است، لذا کوشش مدیران بانک‌ها بر حفظ و ایجاد ارزش از طریق سهامداران و مشتریان خود برای بانک‌ها هستند که نتیجه آن پایدار ماندن بانک‌ها و سودده بودن آن‌ها در بین رقبا است.

جدول ۶. نتایج برآورد مدل اول پژوهش

$SCA_{it} = \beta_0 + \beta_1 EVA_{it} + \beta_2 Q_TOBIN_{it} + \beta_3 ROA_{it} + \beta_4 ROE_{it} + \beta_5 SIZE_{it} + \beta_6 LEV_{it} + \varepsilon_{it}$								
بانک‌های خصوصی				بانک‌های دولتی				متغیر
احتمال	آماره t	خطای استاندارد	ضرایب	احتمال	آماره t	خطای استاندارد	ضرایب	
۰/۰۰۲۳	۳/۰۶۸	۰/۰۳۱	۰/۰۹۸	۰/۲۸۳۷	۱/۰۷۴	۰/۰۱۹	۰/۰۲۰	ضریب ثابت
۰/۰۰۰۰	۳/۰۶۸	۱/۱۵۰	۳/۵۲۹	۰/۰۰۰۴	۳/۵۵۵	۰/۴۵۴	۱/۶۱۵	ارزش افزوده اقتصادی
۰/۰۰۰۰	۳/۰۷۲	۱/۳۴۳	۴/۱۲۸	۰/۰۰۱۰	۳/۳۳۰	۱/۱۱۵	۳/۷۱۳	شاخص کیوتوبین
۰/۰۱۴۲	۲/۲۶۸	۰/۰۷۱	۰/۱۶۲	۰/۰۱۳۹	۲/۴۷۴	۰/۰۳۸	۰/۰۹۵	بازده دارایی
۰/۴۳۱۵	۱/۳۰۸	۰/۴۲۵	۰/۵۵۷	۰/۶۲۹۷	۰/۴۸۲	۰/۰۰۶	۰/۰۰۳	بازده حقوق صاحبان سهام
۰/۰۰۰۰	۳/۶۴۷	۰/۰۲۰	۰/۰۷۶	۰/۰۴۴۸	۲/۰۱۶	۰/۰۲۶	۰/۰۵۳	اندازه بانک
۰/۰۳۱۱	۲/۱۶۲	۰/۲۵۷	۰/۵۵۷	۰/۰۰۶۱	۴/۹۹۱	۰/۰۶۲۳	۰/۳۱۱	اهرم مالی
۰/۵۰۲				۰/۴۳۲				ضریب تعیین
۰/۴۸۳				۰/۴۰۸				ضریب تعیین تعدیل شده
۱/۹۸۲				۱/۸۶۱				دوربین - واتسون
۲۱/۳۶۱۷				۱۸/۵۱۲۶				آماره F
۰/۰۰۰۰۰				۰/۰۰۰۰۰				احتمال (آماره F)
متغیر وابسته پژوهش: مزیت رقابتی پایدار								

منبع: یافته‌های پژوهشگر

نتایج آزمون فرضیه‌های پنجم تا هشتم پژوهش

با توجه به بخش آماره‌های موزون برآورد مدل در جدول (۶) مشخص می‌شود که آماره F و سطح معناداری آن بیانگر معنادار بودن رگرسیون است (مقدار آماره F بزرگ‌تر از مقدار بحرانی و معناداری آن زیر سطح خطای $0/05$ است). همچنین ضریب تعیین تعدیل‌شده مدل مقدار قابل توجه 46 درصد است. در مقابل این ضریب برای بانک‌های خصوصی برابر با 53 درصد است که حاکی از قدرت مدل در آزمون بانک‌های خصوصی ایران است. جهت آزمون فرضیه پنجم پژوهش با توجه به سطح معناداری متغیر تعدیل‌گر کارایی مدیریت بر ارزش‌افزوده اقتصادی که مقدار آن $(0/0189)$ است و با توجه به سطح معناداری موردقبول 95 درصد می‌توان اظهار داشت که فرضیه پنجم پژوهش موردقبول بوده و رابطه مستقیم اثر تعاملی کارایی مدیریت بر ارتباط بین ارزش‌افزوده اقتصادی و مزیت رقابتی پایدار بانک‌های تجاری وجود دارد. نتیجه به‌دست‌آمده را می‌توان این‌گونه مورد استدلال قرارداد که مدیران بانک‌هایی که از گردش دارایی بیشتری برخوردار هستند بیشتر بر توانایی‌های خود اتکا کرده است و سعی بر ایجاد و حفظ ارزش‌افزوده اقتصادی نموده است. بنابراین، کارایی مدیریت نقش تعدیلی بر ارتباط بین ارزش‌افزوده اقتصادی و مزیت رقابتی پایدار دارد. همچنین فرضیه ششم حاکی از نقش تعدیل‌گر کارایی مدیریت بر ارتباط شاخص کیو توبین و مزیت رقابتی پایدار است. نتیجه به‌دست‌آمده مبین این ادعاست که مدیران کارآمد با استفاده از عملکرد خود باعث ایجاد ارزش و عملکرد بالای بانک می‌گردد. فرضیه هفتم پژوهش که مورد تایید قرار گرفته است حاکی از آن است که مدیران با استفاده از توانایی‌های خود به مشتریان خود از طریق ارائه خدمات می‌توانند ارزش‌افزوده اقتصادی را ایجاد نمایند، مشتریان و سهامداران بانک تمایل بیشتری برای سرمایه‌گذاری در این بانک‌ها داشته و به مزیت رقابتی پایدار در صنعت موردنظر دست پیدا خواهند کرد. همچنین حفظ ارزش برای مشتریان باعث افزایش عملکرد مالی بالا گردد. از سویی دیگر، نتیجه به‌دست‌آمده از فرضیه‌های پژوهش در بانک‌های خصوصی ایران مطابق با نتایج حاصل از بانک‌های دولتی است و با این تفاوت که ضریب بانک‌های خصوصی در مدل پژوهش برای فرضیه‌های پنجم تا هشتم بیشتر از بانک‌های دولتی است که این نشان‌دهنده آن است که عملکرد بلندمدت بانک‌های خصوصی نسبت به دولتی است. دلیل این امر را می‌توان رقابتی بودن بانک‌های خصوصی دانست و کارایی بالای مدیران در بانک‌ها باعث افزایش کارایی و ارزش بانک، شفافیت، رعایت حقوق ذی‌نفعان و ارتقای پاسخگویی می‌گردد. بنابراین این مزیت در بانک‌های خصوصی به مراتب بیشتر از فضای بانک‌های دولتی کشور است چراکه آن‌ها همواره با وجود رقابت در صنعت مورد نظر سعی بر حفظ پایدار بودن و مزیت رقابتی هستند و کارایی مدیریت در بانک‌های خصوصی می‌تواند بر ارتباط بین عملکرد بلندمدت بانک‌ها و مزیت رقابتی پایدار تاثیرگذار باشد.

جدول ۷. نتایج برآورد مدل دوم پژوهش

$$SCA_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 EAV_{i,t} + \beta_2 Q_TOBIN_{i,t} + \beta_3 ROA_{i,t} + \beta_4 ROE_{i,t} + \beta_5 ME_{i,t} + \beta_6 EAV \times ME_{i,t} + \beta_7 Q_TOBIN \times ME_{i,t} + \beta_8 ROA \times ME_{i,t} + \beta_9 ROE \times ME_{i,t} + \beta_{10} SIZE_{i,t} + \beta_{11} LEV_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

بانک‌های خصوصی				بانک‌های دولتی				متغیر
احتمال	آماره t	خطای استاندارد	ضرایب	احتمال	آماره t	خطای استاندارد	ضرایب	
۰/۱۲۸۴	۱/۴۶۸	۰/۰۱۴	۰/۰۲۴	۰/۱۳۷۴	۱/۴۸۹	۰/۰۰۳	۰/۰۰۴	ضریب ثابت
۰/۰۱۸۶	۲/۶۶۸	۰/۱۱۷	۰/۳۱۴	۰/۰۲۸۷	۲/۱۹۸	۰/۰۱۳	۰/۰۲۹	ارزش افزوده اقتصادی
۰/۰۰۰۵	۳/۹۰۸	۰/۰۴۵	۰/۱۷۹	۰/۰۲۶۷	۲/۲۲۶	۰/۰۲۱	۰/۰۴۷	شاخص کیوتوبین
۰/۰۰۰۰	۵/۴۱۲	۰/۰۶۰	۰/۳۲۸	۰/۰۰۰۰	۴/۶۳۱	۰/۰۳۲	۰/۱۵۰	بازده دارایی
۰/۲۸۳۱	۱/۷۲۵	۰/۰۱۳	۰/۰۲۴	۰/۳۰۳۲	۱/۰۳۱	۰/۰۰۶	۰/۰۰۷	بازده حقوق صاحبان سهام
۰/۰۰۰۴	۳/۲۸۹	۰/۰۷۲	۰/۲۳۹	۰/۰۱۸۹	۲/۳۶۰	۰/۰۷۷	۰/۱۸۳	اثر تعاملی کارایی مدیریت بر ارزش افزوده اقتصادی
۰/۰۰۰۱	۴/۴۶۰	۰/۰۳۷	۰/۱۶۸	۰/۰۰۱۴	۳/۲۲۰	۰/۰۱۲	۰/۰۴۱	اثر تعاملی کارایی مدیریت بر شاخص کیوتوبین
۰/۰۰۰۰	۵/۵۱۲	۰/۱۷۶	۰/۹۷۴	۰/۰۰۰۰	۴/۶۹۵	۰/۱۳۳	۰/۶۲۷	اثر تعاملی کارایی مدیریت بر بازده دارایی
۰/۲۵۳۴	۱/۱۳۲	۰/۰۵۱	۰/۰۵۸	۰/۳۵۱۹	۰/۹۳۲	۰/۰۵۳	۰/۰۴۹	اثر تعاملی کارایی مدیریت بر بازده حقوق صاحبان سهام
۰/۰۰۳۹	۳/۲۴۴	۰/۰۳۹	۰/۱۲۸	۰/۰۰۱۰	۳/۳۱۱	۰/۰۲۶	۰/۰۸۷	اندازه بانک
۰/۰۰۰۴	۳/۶۰۹	۰/۳۴۱	۱/۲۳۴	۰/۰۳۸۷	۲/۰۷۶	۰/۰۴۱	۰/۰۸۶	اهرم مالی
۰/۴۹۸				۰/۴۶۲				ضریب تعیین
۰/۴۶۶				۰/۴۳۲				ضریب تعیین تعدیل شده
۲/۱۵۹				۱/۹۸۶				دوربین- واتسون
۲۰/۴۶۳۸۷				۱۱/۳۴۱۱۹				آماره F
۰/۰۰۰۰۰				۰/۰۰۰۰۰				احتمال (آماره F)

متغیر وابسته پژوهش: مزیت رقابتی پایدار

منبع: یافته‌های پژوهشگر

نتیجه‌گیری و پیشنهادهای پژوهش

هدف بسیاری از شرکت‌ها دستیابی به رشد در فروش، ارزش افزوده، سود، کارکنان، منابع و... می‌باشد که در این میان یکی از مهم‌ترین سازمان‌هایی که در زمینه ارائه خدمات فعالیت نموده و نقش و اهمیت آن‌ها در توسعه کشور بسیار قابل توجه است، بانک‌ها هستند. جامعه امروز از سیستم بانکی انتظار دارد که ضمن تلاش در جهت

جذب سپرده‌ها و تخصیص مناسب آن‌ها در فعالیت‌های مفید اقتصادی، به موازات پیشرفت‌های همه‌جانبه اقتصادی و اجتماعی نیز حرکت نمایند. بدین معنی که امروزه انتظارات از سیستم‌های بانکی به‌کارگیری از خدماتی است که هم برای مشتریان و هم بانک ارزش افزوده اقتصادی ایجاد نماید و در نهایت موجب سودآوری برای بانک‌ها و حفظ مزیت رقابتی پایدار در صنعت موردنظر گردد. از سویی دیگر، در بازار رقابتی امروزی، ضرورت دارد که سازمان‌ها همواره یک گام جلوتر از رقبای خود باشند، بنابراین سازمان‌ها تلاش می‌کنند که پیوسته برتری رقابتی خود را حفظ کنند. فشارهای فزاینده محیطی و تحولات فراگیر سازمان‌ها را با چالش‌های گوناگونی روبرو ساخته است که ناکارآمدی نگرش‌ها، سیستم‌ها و ابزارهای مدیریتی قدیمی کاملاً آشکار شده است، چراکه با رویکردهای سنتی نمی‌توان در بازاری که تمامی قواعد حاکم بر آن دگرگون شده است، به رقابت پرداخت. هر شرایطی ابزار ویژه خود را می‌طلبد و طراحی سازمانی که بتواند نتایج عملکردی برتر، پایدار و فراتر از رقبای خود را فراهم کند، یک ضرورت است. لذا هدف از پژوهش حاضر ارزیابی عملکرد بلندمدت بانک‌های تجاری مبتنی بر رویکرد مزیت رقابتی پایدار با نقش تعدیل‌گر کارایی مدیریت است. بدین منظور از شاخص‌های عملکرد بلندمدت بانک‌های تجاری مورد مطالعه استفاده شده است. بر اساس نتایج پژوهش حاضر، ارزش افزوده اقتصادی، کیوتوبین، بازده دارایی و بازده حقوق صاحبان سهام که از عوامل تعیین‌کننده مزیت رقابتی بانک‌ها به شمار می‌روند؛ می‌توان این‌گونه استدلال کرد که در بازارهای رقابتی امروزی، ضرورت دارد که سازمان‌ها همواره یک گام جلوتر از رقبای خود باشند، بنابراین سازمان‌ها تلاش می‌کنند که پیوسته برتری رقابتی خود را حفظ کنند. فشارهای فزاینده محیطی و تحولات فراگیر سازمان‌ها را با چالش‌های گوناگونی روبرو ساخته است که ناکارآمدی نگرش‌ها، سیستم‌ها و ابزارهای مدیریتی قدیمی کاملاً آشکار شده است، چراکه با رویکردهای سنتی نمی‌توان در بازاری که تمامی قواعد حاکم بر آن دگرگون شده است، به رقابت پرداخت. هر شرایطی ابزار ویژه خود را می‌طلبد و طراحی سازمانی که بتواند نتایج عملکردی برتر، پایدار و فراتر از رقبای خود را فراهم کند، یک ضرورت است؛ بنابراین، مدیران شرکت‌ها بایستی با توجه به رویکرد مدرن از معیارهای عملکرد شرکت از جمله ارزش افزوده اقتصادی (حفظ ایجاد ارزش برای مشتریان) و شاخص‌های سودآوری (کیوتوبین، بازده دارایی و بازده حقوق صاحبان سهام) استفاده نمایند و همواره سعی نمایند که این شاخص‌ها را در سطح مطلوبی از وضعیت شرکت قرار دهند. همچنین نتایج نشان می‌دهد که به طور متوسط کارایی مدیران بانک‌های خصوصی و خصوصی شده نسبت به بانک‌های دولتی بیشتر است؛ بنابراین می‌توان گفت که یکی از عوامل تاثیرگذار بر میزان کارایی مدیریت در بانک‌های ایران نوع مالکیت آن‌ها (دولتی، خصوصی) است. اجرای سیاست‌های کلی خصوصی‌سازی، از جمله اصل ۴۴ قانون اساسی در نظام بانک‌داری کشور، می‌تواند در کاراتر شدن بانک‌های ایران موثر باشد. نتایج به‌دست‌آمده با پژوهش حیدری و همکاران (۱۳۹۵) که بر اساس رویکرد مدل‌سازی معادلات ساختاری به عوامل اثرگذار بر عملکرد بلندمدت بانک‌های تجاری ایران پرداختند نیز در یک راستا می‌باشد. همچنین پژوهش نس و همکاران (۲۰۱۰) و جاکولا و همکاران (۲۰۱۰) همسو می‌باشد. بر اساس نتایج به‌دست‌آمده از پژوهش حاضر به سرمایه‌گذارانی که به دنبال کسب ارزش بالاتری از سرمایه‌گذاری خود می‌باشند، پیشنهاد می‌شود در انتخاب سرمایه‌گذاری خود به معیارهای مالی راهبردی شرکت توجه نموده و

سرمایه‌گذاری خود را در سهام بانک‌هایی انجام دهند که دارای ارزش‌افزوده اقتصادی بالاتری هستند. همچنین توصیه می‌شود برای ارزیابی عملکرد مدیران ارشد برای مزیت رقابتی پایدار از منظر مدیریت استراتژیک توجه بیشتری به معیار معرفی شده، به عمل آید. همچنین جهت انتخاب مدیران نیز به سهامداران نیز پیشنهاد می‌گردد که مدیرانی را انتخاب نمایند که از کارایی بالاتری برخوردارند و توانایی بالایی جهت حفظ مزیت رقابتی پایدار برای بانک‌ها دارند. از سویی دیگر با توجه به اینکه تامین مالی از طریق نسبت بدهی منجر به افزایش هزینه‌های ناشی از پرداخت بهره می‌گردد، لذا پیشنهاد می‌شود تا بانک‌ها به منظور افزایش کارایی نسبت مشخصی از تامین مالی خود را از طریق نسبت بدهی انجام دهند. همچنین در راستای افزودن به غنای علمی به ادبیات نظری به پژوهشگران آتی نیز پیشنهاد می‌گردد که عملکرد بلندمدت بانک‌های تجاری را با سایر معیارها نظیر ارزش خلق شده سهامداران مورد بررسی قرار دهند.

فهرست منابع

- * امیرکبیری، علیرضا. (۱۳۸۱). مدیریت استراتژیک، چاپ دوم، تهران: نشر نگاه دانش.
- * امیری، حسین. (۱۳۹۷). ارزیابی کارایی بانک‌های منتخب در ایران و ارتباط آن با متغیرهای درون بانکی و کلان اقتصادی. مطالعات اقتصادی کاربردی ایران، سال ۷، شماره ۲۶، صص ۸۹-۱۱۴.
- * حاجی پور، بهمن و مومنی، مصطفی. (۱۳۸۸). بازشناسی رویکرد منبع محور نسبت به منابع سازمان و مزیت رقابتی پایدار مورد مطالعه: شرکت تولیدی ساران. اندیشه مدیریت راهبردی، دوره ۳، شماره ۱، صص ۷۷-۱۰۲.
- * حسن جنانی، محمد؛ همت فر، محمود و رحیمی، باقر. (۱۳۹۲). رابطه بین ارزش‌افزوده اقتصادی و سرمایه فکری با ارزش بازار. پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، دوره ۵، شماره ۲۰، صص ۲۰۲-۱۸۱.
- * حیدری، علی و سیدکلالی، نادر. (۱۳۹۵). ارائه مدل مزیت رقابتی شرکت‌های مشاوره مدیریت بر اساس نظریه قابلیت‌های پویا. مدیریت بازرگانی، دوره ۸، شماره ۲، صص ۳۳۸-۳۱۷.
- * دارابی، رویا؛ کامران راد، صدیقه و سید جراحی، حمید. (۱۳۹۲). تأثیر سرمایه فکری بر نسبت کیوتوبین شرکت‌های داروسازی. پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، دوره ۵، شماره ۱۸، صص ۱۹۵-۱۷۵.
- * دهقانی، اکبر و حقیقت، علی. (۱۳۹۵). اثر آزادسازی بر عملکرد بانک‌های تجاری ایران. سیاست‌های راهبردی و کلان، دوره ۴، شماره ۱۶، صص ۸۹-۶۹.
- * راسخی، سعید. (۱۳۹۷). عوامل تعیین‌کننده مزیت رقابتی صنایع کارخانه ای ایران. اقتصاد و تجارت نوین، دوره ۱۳، شماره ۱، صص ۶۶-۴۵.
- * رحیمی اقدم، صمد؛ اسماعیلی، محمودرضا؛ وحدتی، حجت اله و سپهوند، رضا. (۱۳۹۵). طراحی الگوی مزیت رقابتی پایدار مبتنی بر شایستگی سرمایه انسانی در صنعت بیمه. دو فصلنامه پژوهش‌های مدیریت منابع انسانی، دوره ۸، شماره ۱، صص ۲۰۸-۱۷۹.

- * فتاحی، شهرام؛ رضایی، مهدی و جاهد، طاهره. (۱۳۹۶). تاثیر سلامت بانکی بر سودآوری بانک های تجاری: رویکرد رگرسیون پانل آستانه. راهبرد مدیریت مالی، دوره ۵، شماره ۱، صص ۲۹-۵۰.
- * کرزیر، بهرام و شاهوردیانی، شادی. (۱۳۹۶). آزمون شاخص‌های هرfindal-هیرشمن و کیو توبین بر تحلیل ساختار سرمایه، کارایی و رقابت بازار محصول. دانش سرمایه‌گذاری، دوره ۶، شماره ۲۳، صص ۲۸۳-۲۹۹.
- * نمازی، محمد و ابراهیمی، شهلا. (۱۳۹۱). بررسی ارتباط بین ساختار رقابتی بازار محصول و بازده سهام. دانش حسابداری مالی، دوره ۲، شماره ۳، صص ۹-۲۷.
- * هانگر، جی دیوید؛ ویلن، توماس ال. (۱۳۸۱). مبانی مدیریت استراتژیک، ترجمه سید محمد اعرابی و داوود ایزدی، تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی.
- * یزدان شناس، مهدی؛ بهبهانی نیا، پریسا و لاریجانی، اعظم ولی زاده. (۱۳۹۵). اثر کارایی مدیریت، اندازه و ساختار سرمایه بر ادراک از کیفیت خدمات و عملکرد بانک‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران. پژوهش‌های تجربی حسابداری، دوره ۵، شماره ۴، صص ۲۳۶-۲۱۱.
- * یونس، دل آرام؛ سعید، سعید؛ موسوی جد، محمد و قاسمی، افشین. (۱۳۹۴). خلق مزیت رقابتی منبع محور پایدار برای نظام بانکی. فصلنامه کاوش های مدیریت بازرگانی، سال ۷، شماره ۱۳، صص ۷۵-۹۵.
- * Barney, Jay and Wright, Patrick. (1997). On Becoming a strategic Partner: the Role Of Human Resource in Gaining Competitive Advantage, Working Paper, Center for Advanced Human Resource Studies.
- * Barney, Jay B. (1986). Organizational culture: can it be a source of sustained competitive advantage? *Academy of management review*, 11(3), 656-665
- * Bertin, M.J., Moya, J.A. & Perales, A.R. (2014). Determinants of bank performance: evidence for Latin America. *Academia Revista Latinoamericana de Administracion*, 27 (2), 164-182.
- * Carriona, I.C., Millana, A.G., Gutierrez, J. O., & Rodriguez, A. L. (2015). Linking unlearning with service quality through learning processes in the Spanish banking industry. *Journal of Business research*, 68 (7), 1450-1457.
- * Chen, S., Wang, K., Li, X. (2012). Product market competition, ultimate controlling structure and related party transactions. *China Journal of Accounting Research*, 5, 293-306.
- * Cheng, P., Man, P., Yi, C.H. (2013). The impact of product market competition on earnings quality. *Accounting and Finance*, 53, 137-162
- * Dong, Y., Firth, M., Hou, W., & Yang, W. (2016). Evaluating the performance of Chinese commercial banks: A comparative analysis of different types of banks. *European journal of operation research*, 252(1), 280-295.
- * ErLin, Hsing, Hsu, I-Chieh, Wenhsin Hsu, Audrey & Chung, His-Mei. (2020). creating competitive advantages: Interactions between ambidextrous diversification strategy and contextual factors from a dynamic capability perspective. *Technological Forecasting and Social Change*, Vol 154, 119952
- * Eriksson, T. (2014). Processes, antecedents and outcomes of dynamic capabilities. *Scandinavian Journal of Management*, 30(1): 65-82.
- * Fang, Jianchun, Marco Lau, Chi-Keung., Lu, Zhou. Tan, Yong & Zhang, Hua. (2019). Bank performance in China: A Perspective from Bank efficiency, risk-taking and market competition. *Pacific-Basin Finance Journal*, Vol 56, pp 290-309.
- * Grant, R. M. (1991), "the Resource-Based Theory of Competitive Advantage: Implications for Strategy Formulation", *California Management Review*, spring

- * Hunt, Shelby D., Morgan, Robert M. (1995), "The Comparative Advantage Theory of Competition", Journal of Marketing, 59
- * Jaakkola, Matti; Moller, Kristian; Parvinen, Petri; Evanschitzky, Heiner and Muhlbacher, Hans. (2010). Strategic Marketing and Business Performance: A Study in their European Engineering Countries, Industrial Marketing Management, 39, pp 1300-1310.
- * Kumar, Kishore & Prakash, Ajai. (2019). Developing a framework for assessing sustainable banking performance of the Indian banking sector. Social Responsibility Journal. Vol. 15 No. 5, pp. 689-709
- * Li, D., & Liu, J. (2014). Dynamic capabilities, environmental dynamism, and competitive advantage: Evidence from China. Journal of Business Research, 67(1): 2793-2799.
- * Marie, A., Ibrahim, E., & Amjad, D. A. (2014). Effects of financial and non-financial performance measures on customers' perceptions of service quality at Islamic banks in UAE. International Journal of Economics and Finance, 6 (10), 201-213.
- * Marie, A., Ibrahim, E., & Amjad, D.A. (2015). Effects of financial and non-financial Performance measures on customers' perceptions of service quality at Islamic banks in UAE. International Journal of Economics and Finance, 6 (10), 201-213.
- * Mergaerts, Frederik & Vander Vennet, Rudi. (2016). Business models and bank performance: A long-term perspective. Journal of Financial Stability, Vol 22, pp 57-75.
- * Nandakumar, M.K., and Ghobadian, A., and O'Regan, N. (2011). Generic Strategies and Performance – Evidence from Manufacturing Firms. International Journal of Productivity and Performance Management, Vol. 60, No. 3, Pp. 222-251.
- * Nath, P.; Nachiappan, S and Ramanathan, R. (2010). The Impact of Marketing Capability, Operation Capability and Diversification Strategy on Performance: A Resource-based view, Industrial Marketing Management, 39 (2), pp 317-329.
- * Porter, M. (2001). Strategy and the Internet. Harvard Business Review, Vol. 79, No. 3, Pp. 62-78.
- * Porter, Michael E. (1981). The contributions of industrial organization to strategic management. Academy of management review, 6(4), 609-620
- * Rajiv, D. B., and Raj, M., and Arindam. T. (2014). Does a Differentiation Strategy Lead to More Sustainable Financial Performance than a Cost Leadership Strategy? Management Decision, Vol. 52, No. 5, Pp. 872 - 896
- * Sumedrea, Silvia. (2013). Intellectual Capital and Firm Performance: A Dynamic Relationship in Crisis Time Procedia Economics and Finance, 6, 137-144.
- * Wang, C. L. & Ahmed, P. K. (2007). Dynamic capabilities: A review and research agenda. International Journal of Management Reviews, 9(1): 31-51.
- * Wang, C. L., Senaratne, C., & Rafiq, M. (2015). Success Traps, Dynamic Capabilities and Firm Performance. British Journal of Management, 26(1), 26-44

یادداشت‌ها

¹ بانک‌های مورد پذیرش در بورس اوراق بهادار تهران که در پژوهش حاضر؛ مورد بررسی قرار گرفته است متشکل از بانک انصار، بانک پاسارگارد، بانک حکمت ایرانیان، بانک ملت، بانک ایران زمین، بانک سامان، بانک سرمایه، بانک صادرات، بانک اقتصاد نوین، بانک کارآفرین، بانک گردشگری، بانک مهر اقتصاد، بانک قوامین، بانک آینده، بانک پارسیان، بانک دی، پست بانک ایران، بانک تجارت، بانک قرض الحسنه رسالت، بانک سینا، بانک رفاه کارگران، پست بانک ایران، بانک خاورمیانه است.